

2.1 ÚVOD DO SPORTOVNÍ DIPLOMACIE, DEFINICE A CHARAKTERISTIKA

ÚVOD DO SPORTOVNÍ DIPLOMACIE

Když se hovoří o propojení politiky a sportu, je možné se pravidelně setkávat s běžným **klišé** spojeným se sportem, že „**sport a politika by se neměly míchat**“. Nicméně **v praxi neplatí**, že by se jednalo o **dvě autonomní sféry**, které by se neovlivňovaly. Naopak propojení mezi sportem, politikou a diplomacií je pozorovatelné mnoho let nazpět. Dle **Allena Pigmana**, akademika, který se sportovní diplomacií dlouhodobě zabývá, dokonce platí, že „**mezinárodní sportovní soutěžení hrála svou roli v diplomacii přinejmenším od starověkých olympiád**“.

I v případě, že bych odmítl hledat kořeny aktivit spadajících do sportovní diplomacie ve starověkých řeckých polis, **události posledních dekad spojené s globalizací** a důrazem ze strany států na jejich **soft power** by mne měly přesvědčit o existenci tohoto fenoménu a o jeho relevantnosti pro obor **mezinárodní vztahy**, neboť „**sport je v globalizovaném světě nepostradatelnou součástí soft power téměř každého státu. Může zvyšovat národní hrdost, šířit národní vliv a sloužit jako užitečný nástroj veřejné diplomacie podporující komunikaci a mezinárodní porozumění**“.

Soft power = měkká moc. Oblast mezinárodních vztahů je dlouhodobě konfrontována s novými výzkumnými výzvami a koncepty, ale málokterý termín je opředen tolika **otazníky** jako právě soft power. Od počátku devadesátých let, kdy se termín aktivně dostal do diskursu mezinárodních vztahů, je nejčastěji skloňován s jeho nejcitovanějším teoretikem **Josephem Nyem Jr**, který soft power definuje především jako „**schopnost jednoho aktéra ovlivnit chování ostatních**“.

Soft power v jeho chápání **pracuje s přitažlivostí, a nikoliv s nátlakem, jako je tomu v případě hard power**. V hypotetickém případě aktér A disponuje tzv. soft power, která ovlivňuje a mění preference aktéra B, jenž **zcela dobrovolně mění své chování ve prospěch aktéra A**. V oblasti mezinárodních vztahů můžeme soft power chápat jako **schopnost jednoho státu ovlivnit to, co chtějí jiné státy**. V současném proměnlivém mezinárodním systému se jedná o dovednost, jejíž **význam je dalekosáhlý** a rozhodně není praktiky zahraniční politiky podceňovaný.

Sportovní diplomacie by tak neměla být akademiky déle ignorována, což se právě dle výše citovaného Pigmana děje, a **vztah mezi zahraničněpolitickými aktivitami a sportem by se měl stát oblastí, již bude věnována o poznání větší pozornost, než tomu je dosud**.

S tím souvisí **nedostatek odborné literatury** zabývající se sportovní diplomacií, a to primárně z **teoretické perspektivy** sice existuje nespočet sociálních vědců, kteří se zabírají politikou a sportem, nicméně jejich pozornost je zaměřena primárně na politickou agendu spojenou se sportem uvnitř státu, a **nikoliv na sport v kontextu zahraniční politiky**. V naprosté většině textů, které zkoumají sport z perspektivy mezinárodních vztahů, se zároveň objevuje výtka směrem k chudé produkci kvalitních prací zaměřujících se na danou problematiku.

Tento stav platí i pro **české akademické prostředí**, v němž si sportovní diplomacie minimálně zatím nedokázala „**vybojovat své místo na slunci**“. V našich zeměpisných šířkách se totiž **prakticky neobjevují texty**, které by se touto problematikou nějak více – zejména z teoretického hlediska – zabývaly. Např. odpověď na otázku, co je to vůbec sportovní

diplomacie, budou studenti mezinárodních vztahů či politologie na stránkách česky psaných odborných publikací hledat marně. Text, který právě čtete, by tak chtěl aspirovat na to, aby se stal se **prvotním českým teoretickým vhledem do problematiky sportovní diplomacie**, který svým čtenářům poskytne základní informace o tomto specifickém druhu zahraničněpolitické aktivity.

Cílem této práce tedy je poskytnout **základní informace o sportovní diplomacii**, pokusit se o její **definici**, představit její **cíle a nástroje**, které k jejich naplnění využívá, i se věnovat **aktérům**, kteří se na aktivitách spojených s ní podílejí.

První část textu je věnována základnímu představení sportovní diplomacie a ústřednímu cíli, kterého se tento způsob zahraničněpolitické aktivity snaží dosáhnout, přičemž budu odkazovat na **definici sportovní diplomacie**, kterou představil **Joseph Nye**.

Zjednodušeně pod ní tedy rozumím de facto **přirozené působení ideologie, kultury či institucí jednoho státu na státy ostatní, čímž dochází k ovlivňování jejich chování**. Tzn., že cílem tohoto typu moci je **ovlivňovat ostatní státy tak, aby chtěly to samé, co si přeje stát, který na ně prostřednictvím své soft power působí**.

SPORTOVNÍ DIPLOMACIE, DEFINICE A CHARAKTERISTIKA

Pro stanovení definice sportovní diplomacie nás musí zajímat definice tzv. **veřejné diplomacie**, neboť právě **sportovní diplomacie je aktivitou do jejího rámce spadající**. Její definici předkládá Jana Peterková (2008), podle níž je veřejná diplomacie „**činnost, zaměřená na utváření a ovlivňování pozitivních představ o daném státu, hodnotách a činnostech, které reprezentuje mezi zahraniční veřejností. Prostředkem k dosažení žádoucího cíle je pravdivá komunikace se zahraniční veřejností, prováděná v součinnosti státního aparátu i soukromých subjektů**“.

Základní charakteristiky veřejné diplomacie tedy jsou následující:

- 1) cílem je pozitivní percepce (vjem, proces vnímání) státu v zahraničí
- 2) prostřednictvím dialogu se zahraniční veřejností i elitami,
- 3) přičemž se na tomto dialogu podílí jak státní, tak soukromí aktéři,
- 4) přívlastek „pravdivá“ u komunikace vychází z úvah autorky nad rozdíly mezi veřejnou diplomacií a propagandou.

Propaganda je totiž velmi často vnímána v důsledku historické konotace tohoto pojmu s aktivitami nacistického Německa v negativním slova smyslu v souvislosti s poskytováním zahraniční veřejnosti **lživých informací**. Zároveň **propaganda vnucuje zahraničnímu publiku své vidění světa a odmítá o něm vést diskuzi**, kdežto **veřejná diplomacie** nabízí zemím, k nimž informace směřují, **větší prostor pro jejich vlastní interpretaci** (Tomalová 2008).

Tyto znaky jsou **typické také i pro sportovní diplomacii**, která, z **veřejné diplomacie vychází**. Pravděpodobně nejstručnější vymezení tohoto specifického druhu diplomacie zmiňuje **Edison T. Liu** (2015) uvádějící, že „**se sportovní diplomacie věnuje soutěživým sportům**“. To se však může zdát jako velmi zjednodušené chápání toho, co je sportovní diplomacií. Samozřejmě sport bude nutně hrát, jak samotný název napovídá, v tomto specifickém druhu diplomacie nezastupitelnou roli, nicméně je třeba s tímto termínem pracovat důsledněji.

Propracovanější definici sportovní diplomacie předkládá **Stuart Murray (2012)**, který pod ní rozumí práci se „**sportovci a sportovními událostmi, aby upoutali, informovali a u zahraniční veřejnosti a organizací vytvářeli příznivou image, aby tvarovali jejich percepce tím způsobem, který více napomáhá vládním zahraničněpolitickým cílům**“.

V této definici, tak je pozorovatelný jak **důraz na pozitivní vnímání státu v zahraničí, komunikaci, která je v tomto případě spojena se sportem, tak i implicitní odkaz na různost aktérů zapojených do této aktivity.**

Zároveň je **mezinárodní sport představován jako něco zcela apolitického**, přičemž na často prezentovaný **mýtus o autonomii sfér politiky a sportu** bylo odkazováno v úvodu tohoto textu. Pokud však stát bude toužit po **zlepšení svého obrazu u zahraničního publika prostřednictvím sportovní diplomacie**, je nezbytné, aby právě **sport byl takto prezentován**, o což se **politici**, jak upozorňuje např. Lincoln Allison (1986), **velmi často snaží.**

O sportovní diplomacii tak je možné říci, že se tváří, jako by mezinárodní sport stál nad politikou daného státu, respektive jako by s ní neměl nic společného a politická rozhodování ho žádným způsobem neovlivňovala.

Sportovní diplomacie tedy staví **sport do popředí** a až **daleko za ním** by měly být pozorovatelné **zahraničněpolitické cíle**, které jejím prostřednictvím vláda daného státu sleduje.

Pod sportovní diplomacií tedy rozumíme využívání sportovních událostí, reprezentací, klubů či jednotlivých sportovců ze strany vlád tak, aby mezinárodní reflexe vedla k pozitivní percepci daného státu či substátního regionu, jenž je se zviditelněním samotných sportovců či sportovních akcí neodmyslitelně spojen, ať už obecně napříč celou zahraniční veřejností, či směrem k jedné konkrétní zemi.

Do předchozích představ o sportovní diplomacii však **nezapadá jeden z typických nástrojů**, jakými byl sport v průběhu 20. století vládami států využíván, a to **bojkot významných sportovních událostí se de facto stal koloritem druhé poloviny studené války.** Nejznámějším příkladem jsou olympijské hry v **Moskvě v roce 1980** a o čtyři roky později v **Los Angeles**, na nichž v prvním případě chyběli **USA a jejich spojenci**, a naopak ve druhém takřka všechny **země východního bloku.**

Dále je možné zmínit např. **letní olympiádu v roce 1976**, které se **odmítly zúčastnit mnohé africké státy** na protest proti participaci Nového Zélandu, jenž předtím absolvoval ragbyové zápasy s JAR, v níž panoval režim apartheidu. (O bojkotech mezinárodních sportovních akcí viz např. Goldsmith (1995).

Bojkoty mezinárodních sportovních akcí podle mého názoru není možné chápat jako typický nástroj sportovní diplomacie. Samotný sport je naprostou většinou společností z celého světa vnímán pozitivně (Redeker 2008), a tak **zásah vlády stojící nad sportovci, že se nebudou moci mezinárodního soupeření účastnit, spíše vyvolá ve společnosti negativní reakce.**

V tomto případě tak stojí politika státu, který rozhodne o své dobrovolné absenci, vysoko nad sportem. Zde je tedy možné hovořit o tzv. „**deviantní**“ **formě sportovní diplomacie**, kdy je její **základní záměr**, jímž je vytváření pozitivní image v zahraničí prostřednictvím mezinárodního sportu, jednoznačně **narušen.** Otevřeně zde totiž **dojde**

k vyvrácení společenského mýtu o autonomii sféry sportu na politice, na němž je sportovní diplomacie postavena.

(Citace z článku: Zákřavský, J. 2016. „Sport a mezinárodní vztahy. Sportovní diplomacie jako součást zahraniční politiky.“ *Central European Journal of Politics* 15–36.

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ČOV – SPORTOVNÍ DIPLOMACIE (viz kapitola 0.6)

Dne **6. října 2017** byl na **Fakultě mezinárodních vztahů VŠE** slavnostně zahájen nový **vzdělávací program Sportovní diplomacie**. Program, který je organizován ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ministerstvem zahraničních věcí ČR, je určen zájemcům z praxe, především vrcholovým sportovcům či zástupcům sportovních svazů, kteří se chtějí hlouběji **zaměřit na mezinárodní dimenzi kontaktů v oblasti sportu a zastupování států nebo sportovních svazů na mezinárodní úrovni**.

Roční program Sportovní diplomacie je koncipován jako program vzdělávání pro praxi. Kurzy jsou rozloženy do deseti víkendových modulů. V programu jsou vyučovány **předměty zaměřené na sportovní právo, diplomatický protokol, komunikaci s médii, základy managementu a marketingu a na mnohé další oblasti**. Do předmětů jsou zváni přední odborníci na danou problematiku z praxe, jak české sportovní scény, tak také mezinárodní. V rámci vzdělávacího programu proběhne rovněž studijní cesta do mezinárodní sportovní organizace dle konkrétního zaměření. Po úspěšném absolvování programu uchazeči obdrží **certifikát**.

Absolventi budou schopni **aplikovat znalosti a schopnosti sportovního diplomata** a hlavní zásady fungování sportovní diplomacie, uplatnit zásady managementu a marketingu, financování a organizace sportu, **efektivně vést jednání**, prezentovat stanoviska a připravit pozice pro bilaterální i multilaterální jednání. **Budou tak připraveni k zastupování jednotlivých sportovních svazů či dalších organizací na mezinárodní úrovni a pro práci ve výkonných a manažerských pozicích, které vyžadují znalosti a kompetence související s marketingem, vyjednáváním a dalšími dovednostmi a znalostmi**.